

Banliyöler Fransa'nin Aşıl Topuğu Mu? - Ali Faik Demir

Fransa'da Nahel adlı Mağrip kökenli genç bir Fransız vatandaşının polis tarafından öldürülmesi ülkeyi karıştırdı. Olayın daha da alevlenerek yayılmasının sebeplerini anlamak için önce şu sorulara cevap bulmalıyız:

Sorunun kökenleri

neye dayanıyor? Sokak ve banliyöler

yıllardır neden karışık? Mesele etnik veya dini farklılıklardan mi yoksa

ekonomik zorluklardan mi kaynaklanıyor? Sosyal hukuk devleti olmakla övünen Fransa'nın bu konudaki karnesi nasıl? En

hassas konu olarak da "Fransa değerleri" herkese ve her zaman

uygulanıyor mu?

Cevapları aramaya ilk olarak, 27

Haziran'da polis tarafından öldürülen 16 yaşındaki Nahel'in kim olduğunu ortaya koyarak

başlayalım. Nahel Cezayir asıllı, annesiyle Paris'in batısında Nanterre'de yaşayan bir gençti. Babasını hiç

tanımayan Nahel meslek sahibi olmak istediği için Suresnes'de üniversiteye başlamıştı. Ama maddi

imkânsızlıklardan dolayı eğitimine devam edemiyordu. Belki de tek mutluluğu, üç yıldır Nanterre Korsanları Rugby Kulübü'nde

oynamasıydı.

Öğrenciliği sürerken okulda zorluk çeken gençleri

entegre etmeyi amaçlayan Ovale Citoyen derneğinin programına da dahil oldu.

Evini

geçindirmek için servis şoförlüğü yaptı. Sabıka kaydı yoktu. İşte

böyle bir

ortamda ve koşullarda yaşamaya çalışan Nahel, polisin trafik kontrolünde yakın mesafeden vurularak öldürüldü.

Nahel ile ilgili olarak çevresindeki herkes

olumlu konuşuyor. Suç işleme eğilimi yok, çetelere karışmamış ve uyuşturucu kullanmıyor. Peki neden bu vahim olay yaşandı? Olayı

sıradan bir vaka gibi görmek

ya da polisin bir hatası olarak değerlendirmek ne kadar doğru? Nahel'in annesi oğlunun ölümünü bir hata ya da münferit bir

olay olarak görmüyor.

Nahel'in annesine göre

polis memuru oğluna baktığında Arap bir küçük çocuk gördü ve bilerek çocuğa zarar vermek istedi. Aslında bu

tespitin ardında Fransa'da göçmen nüfusun

yıllardır yaşadığı acı, öfke

ve dışlanmışlık duyguları yatıyor.

Nahel'in öldürülmesi ne yazık ki kimseyi

şaşırtan bir durum değil. 27 Haziran tarihinde Nahel'in öldürülmesiyle

başlayan sokak eylemleri hemen akla 2005'de polis takibi sırasında iki göçmen

gencin, 17 yaşındaki
Zyed Benna ve 15 yaşındaki Bouna Traoré'nin
yaşamlarını kaybetmesiyle sonuçlanan olayları hatırlattı. Paris'teki olaylar hızla
bütün Fransa'ya yayılmış ve Villepin Hükümeti,
Cezayir Savaşı'ndan beri ilk kez olağanüstü hal ilan etmişti. Dönemin İçişleri
Bakanı ise daha sonra
devlet başkan olacak Sarkozy idi.

Zeyd ve Bouna'nın ölümünden 18 yıl sonra yine göçmen bir
gencin ölümüyle
tüm ülkeye yayılan protesto ve şiddet olayları tetiklendi. Bu çerçevede sorulması
gereken soru neden bu
sorunun 2005'de bırakılan noktadan devam ettiği sorusu
olmalı. Ülkede
huzur neden sağlanamıyor? Fransız Devriminden bu yana süre gelen değerler yok
mu oldu? Fransa'da vatandaş olmak nasıl tanımlanıyor? Toplum "biz" ve "öteki"ler
arasında ikiye mi bölünüyor? Fransa vatandaşlarını birinci
sınıf vatandaş ve ikinci sınıf vatandaş olarak mı ayırıyor? Kuşkusuz
sorunun çok farklı yönleri
var ama özellikle
mağdur olan grup doğal olarak ayrımcılığa uğradığını ve ikinci sınıf vatandaş
olduğunu hissediyor ve düşünüyor.

O zaman kendini öteki ya da dışlanmış görenler kimler? Öncelikle bu
çerçevede
ilk dikkate alınması gereken konu Fransa'nın kolonyal geçmişi. Başta Afrika olmak
üzere farklı coğrafyalarda Batı ile olan ilişkilerde
kolonyal geçmiş önemli bir rol oynuyor. Cezayir Savaşı sonrasında yaşananlar
Fransa ile eski sömürgeleri
arasındaki ilişkiyi gözler
önüne seren en önemli örneklerden biri. Fransa'nın sömürge politikaları
çerçevesinde birçok
farklı etnik kökenden
vatandaşları bulunmakta. Bunlar arasında ise Mağribi kökenliler ilk sıralarda yer
almakta.

Peki Fransa'da Mağribi kökenli Fransız vatandaşlar neden bir sorun olarak görülüyor ve neden devletin tüm sosyal politikalarına rağmen istenen noktaya ulaşılamıyor? Arap ya da Mağribi kökenliler Fransızlar için Aşil'in topuğu mu? Hassasiyet nereden kaynaklanıyor? Muhammed, toplumda neden Michel gibi muamele [görmüyor](#)? Kuşkusuz kökeni eskilere dayanan bu sorunun çok farklı boyutları mevcut. Tabi en öne çıkan ve tartışılanı kimlik boyutu. Farklı kökenden olanlar için kendi kültürleriyle Fransız kültürü arasında sıkışmış bir yaşam söz konusu. Onlar için tanımlanan stereotiplere tepki gösteriyorlar. Asimilasyon ve entegrasyon açmazı son derece hayati. Üçüncü kuşak Mağribi kökenliler hala bu arada kalmışlığı hissetmekte. Eğitimden, iş bulmaya, ikametden sosyal aktivitelere kadar yaşamın her alanında güvensizlik, şüphe ve mutsuzluk hâkim. Bunun sonucu ise korkunç bir öfke ve nefret.

Kimlik dendiğinde ne anlamamız gerekiyor?

Çok yalın bir ifadeyle Fransa'ya sonradan gelen ve vatandaş olan herkes farklı kimlik kategorisinde mi? Eski Fransız sömürgesi ülkelerden kolonyal geçmişle gelenler ya da başka yollarla Fransa'ya gelip vatandaşlık kazananlar aynı durumdalar mı? Afrika kökenli gruplar için Mağribi olsun ya da olmasın renk en rahatsızlık veren unsur yani beyaz olmayan Fransız olmak. İşte bu algının ülke içinde büyük sorun yarattığı açık. Beyaz olmamak çoğu zaman birçok konuda dezavantaj. Rengin yanında belki de birbirlerine bağlı görülebilecek etnik kimlik de hep dile getiriliyor. Arap, Mağribi ya da Afrika kökenli olmak...Diğer Fransızların gözlerinde farklı görülmek. Ama onlar da bu farklılığı yani kimliklerini korumak istiyorlar. Fransız vatandaşı olmalarının geçmişlerini silmelerini gerektirmediğini düşünüyorlar. Dilleri, müzikleri, yemekleri, yaşamları buldukları ülkeye büyük zenginlik katıyor. Örneğin Cezayir Yahudisi kökenli

Enrico Macias Arap Endülüs müziğini tüm dünyaya tanıttı ve sevdirdi. Fransa'nın müzik açısından ünlü yüzlerinden biri oldu ve kabul gördü.

Bu aşamada kimlik içindeki din unsurunu da dikkate almak gerekir. Müslüman olmanın ciddi bir fark yarattığını tartışmaya gerek yok. Fransa'nın laik yapısına rağmen son yıllarda İslam ve Müslüman vatandaşların yaşam şekilleri üzerine gergin süreçler yaşanıyor ve büyük tartışmalar yapılıyor.

Sorunu anlamak için sormamız gereken bir diğer soru da uzun zamandır aynı bayrak altında yaşayan farklı etnik kökenli Fransızların yaşadıkları mekanlar. Bu aşamada büyük oranda banliyöler ön plana çıkıyor. Banliyö kelimesi Fransa'da onüçüncü yüzyılda "ban" kelimesinden yani şehir çevresinde senyörün kontrol ettiği topraklardan türetildi. Fransa'da banliyö anlayışı, ondokuzuncu yüzyılın sanayi devrimine, işçi sınıfının doğuşuna ve onun siyasi mücadelelerine çok şey borçlu. Paris'in kentleşmesi gibi özellikle de Baron Haussmann ve III. Napolyon'un yaklaşım ve uygulamaları sayesinde, işçi sınıfları banliyölerin ötesindeki sanayi bölgelerine ulaşmak için şehir merkezini terk etti.

Bir anlamda belli çerçevede banliyö, ekonomik açıdan bir seviyeyi ya da yaşam tarzını ifade ediyor. Burada sadece kimlik değil ekonomik ve sosyal faktörler de ön plana çıkıyor. Fransa için şehir merkezlerinin çeperinde yer alan banliyöler, kentleşme çerçevesinde göçmenlik, ırkçılık, ayrımcılık, istihdam, işsizlik ve şiddet gibi birçok sorunun ve girift ilişkinin odağı oldu. 1981 yazında [Lyon'da yaşanan olaylar](#), banliyölerin sorun olarak görülmeye başlamasında bir milat oldu. Sorunun büyümesinin ardından 15 Ekim 1983'te Marsilya'dan 32 kişiyle bir yürüyüş başladı ve 3 Aralık tarihinde Paris'e yürüyenlerin sayısı 100.000 kişiye

ulaştı. Beurs^[1] Yürüyüşü olarak bilinen bu hareket eşitlik talebi ve ırkçılığa karşı ilk büyük toplumsal tepki olarak kabul ediliyor.

Nahel öldürüldükten sonra Fransa'da siyasal ve sosyal olarak neler yaşandı? Tek cümleyle ülke, sokakların tepki, öfke ve şiddet dalgası altında boğuldu. Yağmalama ve saldırılar Fransız ekonomisinde milyonlarca avroluk çok ağır bir hasara yol açtı. Cumhurbaşkanı Macron krizi yönetmede başarısız oldu. Geriye dönüp bakıldığında 2017'de kabul edilen güvenlik yasası toplumu cendereye sokan ve patlamaya sevk eden en temel etken. Yasanın kabulünden sonra polisin ölümcül güç kullanımını %350 arttı. Bu tabloyla yakından ilintili olarak öldüren polis için Eric Zemmour'a yakın Fransız siyasetçi Jean Messiha yardım kampanyası başlattı. Bu kampanya gerçekten büyük bir utanç olarak görülmelidir. Paris Emniyet Müdürü Laurent Nunez polis teşkilatında ırkçılık var mı sorusuna hayır yoktur diye kesin cevap verirken, polise yardım kampanyasıyla ilgili soruya yorum yapmayacağım yanıtını verdi.

Peki

bundan sonra ne olur? Hükümet güvenlik tedbirleri dışında nasıl adımlar atar? Fransa'da toplumsal meşruiyeti olan, dengeleri gözeten, her vatandaşın kendini eşit hissettiği, adalete güvendiği, şiddetin olmadığı, güvenlik ve refahın beraberce düşünüldüğü politikalara ihtiyaç olduğu aşikâr. Aynı şekilde devletle birey arasında aidiyet duygusu, güven ve bağlılık güçlendirilmesi gerekli. Olayın çok farklı boyutları var ve bunların hepsine yönelik adımları devlet ve vatandaş birlikte atmalı. Her zaman sözü edilen, gurur duyulan ve dünyaya örnek gösterilen Fransız değerleri hatırlanmalı ve buna göre

kamu politikaları geliştirilmeli.

Hükümet bunları yapmaz ya da yapamazsa halk geçmiş örneklerdeki gibi inisiyatif alabilir.

^[1] Fransa

topraklarında doğmuş, göçmen Arap ailelerin çocuklarına verilen ad.

Doç. Dr. Ali Faik Demir, Galatasaray Üniversitesi

1969'da İstanbul'da doğan Ali Faik Demir Galatasaray Lisesi'nden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi S.B.F'de uluslararası ilişkiler bölümünde eğitim görmüştür. İstanbul Üniversitesi S.B.F'de başladığı siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler yüksek lisans programını 1994'de tamamlamıştır. Aynı üniversitedeki doktora eğitimi sırasında Paris IEP, EHSSS, INALCO, Strasbourg

ve Grenoble'da araştırmalarda bulunmuş ve 2000'de doktora derecesini almıştır. Ali Faik Demir, 1994'te Galatasaray Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Doçent olarak aynı kurumda çalışmaya devam eden Demir, Galatasaray Üniversitesi'nde Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Yardımcılığını 3 yıl yaptıktan sonra halen Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkan Yardımcılığı görevini sürdürmektedir. Lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde "Türk Dış Politikası", "Türkiye'de Siyasal Yaşam", "Türkiye-Türk Dünyası İlişkileri", ve "Kafkasya ve Orta Asya'da Strateji" derslerini vermektedir. Uluslararası İlişkiler alanındaki çeşitli dergi ve yayınların danışma kurulu ve yayın kurullarında görev almaktadır. Demir'in bilimsel dergilerdeki makalelerinin yanında "Türk Dış Politikası Perspektifinden Güney Kafkasya", "Türk Dış Politikasında Liderler", "şaman ve Türk Dünyası" ve "Soğuk Savaş Sonrasında Türkiye-ABD İlişkilerinde Orta Doğu ve Lider Diplomasisi" adlı kitapları yayınlanmıştır.

Bu Yazıya Atıf İçin: Ali Faik Demir, "Banliyöler Fransa'nin Aşıl Topuğu Mu?", *Panorama*, evrimii Yayın , 13 Temmuz 2023, <https://www.uikpanorama.com/blog/2023/07/13/afd/>

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UIK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.